

NÁBOŽENSKÝ EXTREMISMUS

- **VÍRA**

- celková důvěra v nějakou osobu, instituci nebo nauku
- přesvědčení, že něco je skutečné či pravdivé

- **NÁBOŽENSTVÍ**

- souhrnný pojem pro velmi rozmanité soustavy jednání, symbolů a představ, jimiž různá společenství a církve vyjadřují reálný, životní, osobní vztah k transcendentní (smyslové vnímání přesahující) zkušenosti či transcendentním představám.

- **CÍRKEV**

- náboženskou organizací sjednocenou týmž vyznáním
- náboženské společenství
- společenství všech, kdo se hlásí k určité nauce
- registrovaná církev (legislativa, seznam)

náboženství

- Náboženství lze chápat jako komplexní postoj a z něho vyplývající přístup ke světu, k sobě samému i k tom, co jej přesahuje, postoj, který respektuje určitý řád mající absolutní platnost
 - sklon k duchovnímu životu, resp. potřeba přesahu vlastní existence a platnosti vyšších norem, je považována za jednu z vrozených dispozic člověka
 - schopnost náboženského prožívání může být individuálně rozdílná
 - dle Říčana (2002) spočívá úspěch náboženského směru především na tom, jak saturuje potřeby potenciálních zájemců v dané společnosti a době
 - náboženství může člověka ovlivnit pozitivně i negativně
- POZITIVNÍ VLIV - nová dimenze , která představuje stabilní rámec přesahující materiální svět a harmonizující jeho psychiku, obecný smysl života
- Náboženství ale může být zneužito - negativní vliv - patologická religiozita

SEKTA

- Slovo *sekta* pochází z latinského *secta*. Není rozhodnuto, je-li původem slovo *seco*, *secare* (sekat) nebo *sequor*, *sequi* (následovat). Do evropských jazyků proniklo z latinského překladu Bible, kde v Novém zákoně je několikrát uvedeno jako překlad původního řeckého *hairesis*.

Pod výrazem ***náboženská sekta*** se nejčastěji míní **seskupení vystižené některou ze čtyř dále uvedených charakteristik:**

- 1. Náboženská společnost **vzniklá ve snaze reformovat nauku a/nebo praktiky větší a starší náboženské společnosti**, např. některé etablované církve. Obvykle **přejímá většinu** nauky původní skupiny, ale **má i nové, odlišné ideje**. Protože porušila tradice, existuje mezi ní a okolím určité napětí. Mnoho takových sekt brzy zanikne. Jiné přežívají. Další rostou a vyvíjejí se v etablované náboženské společnosti, od kterých se případně zase odštěpují nové sekty. Jako sekty v tomto smyslu začínala mnohá dnes etablovaná náboženství, včetně křesťanství. (Římští Židé označili podle Skutků apoštolů 28, 22 v rozhovoru s apoštolem Pavlem začínající křesťanství jako sektu.)
- 2. **Podle některých křesťanů relativně nová, spíše menší náboženská společnost, buď výslovně mimo křesťanství, nebo odmítající pojetí křesťanství jimi preferované.** V této souvislosti bývají označováni za sektáře např. **adventisté, letniční křesťané jako celek, kvakeři**, Křesťanská věda, Obec křesťanů, případně antroposofie, a někdy také (zejména evropští) **buddhisté, hinduisté, taoisté, někdy i muslimové**.
- 3. Náboženská společnost, v níž **převládají tendence jako autoritářství, uzavřenost, fanatismus, nesnášenlivost, selekce informací** apod.
- 4. Náboženská společnost, **která svým stoupencům škodí, obvykle takzvaným vymýváním mozku.** (Kolem toho ale zřejmě koluje mnoho pověr. Je nesnadné to exaktně potvrdit. Z téhož bývají recipročně obviňovány i některé antisektářské aktivity.) Dále do této skupiny **patří náboženské společnosti s násilnými, popř. vražednými či sebevražednými tendencemi.**

sekta

- z teologického hlediska: učení sekty jen vytrženou částí nějakého náboženského učení, vyděleného z kontextu, která je absolutizovaná, interpretovaná v modifikované podobě, jako samostatná věrouka
- z hlediska sociologie a kulturní antropologie - tyto skupiny definovány svým protispolečenským zaměřením, odmítání majoritní kultury atd.
- z pohledu sociální psychologie - jde o totalitním způsobem organizované skupiny s pevnou ideologií a vůdcem, manipulující veškerý život svých členů
- Vůdce sekty - absolutní autorita (jak mocenská, tak znalecká)
- Hierarchické uspořádání sekty (nedochází k tvorbě podskupin, které by ohrozily hierarchii)
- Učení sekty - bývá považováno za jediné správné a pravdivé
- Sekta jako alternativa rodiny

SEKTÁŘSKÉ RYSY

- skupina lidí s organizační strukturou
- společný záměr, cíl, myšlenka
- systém hodnot, norem, sankcí
- (negativní sektářská skupina - odlišná v životním stylu, myšlenkách, nebo symbolice)
- pocit výlučnosti a exkluzivity
- absolutní poznání pravdy
- často izolace a marginalita
- charismatický vůdce
- autoritářský a despotický styl vedení
- omezení spontánních aktivit
- antispoločenskost, pocit permanentního pronásledování (paranoia)
- manipulace, myšlenková stereotypie, uniformita, potírání kritického myšlení
podceňování racionality, zdůrazňování emocionality
- fanatismus
- pocit důležitosti, elitářství
- vizionářství, mesianismus
- dvojí tvář - něco jiného říká potenciálním členům, něco jiného aktivním
- bombardování city,
- permanentní strach (z poklesu paušálně přidělené popularity)

Příčiny vstupu do náboženské skupiny

?

Příčiny vstupu do náboženské skupiny

- mladí lidé, hledající svou identitu, nezkušení, neuvědomují si rizika, nevnímají negativní signály (např. omezení kontaktů s rodinou apod.)
- motivace může pramenit z osobnostního zaměření jedince, z potřeby něco získat, rozšířit si zkušenost, možnosti, nebo únik z neuspokojivé reality
- Vývojová podmíněnost aktivizace potřeby duchovní orientace
- Duchovní orientaci posilují existenciální motivy, které nabývají na významu v určitých vývojových fázích, zejm.
- potřeba smyslu života
- potřeba absolutně platných morálních pravidel
- potřeba přesahu vlastního života

POTŘEBY!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Příčiny vstupu do náboženské skupiny – VĚK

- Adepty a vstup do sekty jsou často mladí lidé mezi 15. - 25 rokem života (často i charakter experimentování; jak stárne, dozrává a hledá jiná řešení - často pak ze sekty odchází)
- Střední věk - riziko krize identity (krize středního věku; hledání něčeho, co by mělo trvalý charakter, dostatečně spolehlivé; sebereflexe; význam očekávajícího blížícího se stárnutí, vyrovnání se ztracenými šancemi, pocity prázdnoty apod.
- Ve stáří - dáno zejm. ztrátou mnoha dříve dostupných zdrojů a vědomím vlastní smrtelnosti

Příčiny vstupu do náboženské skupiny – POTŘEBY

- Potřeba transcendentního zakotvení života
- Potřeba přesahu přítomnosti, získání něčeho trvalého, jistého
- Potřeba kořit se a potřeba oddanosti
- Potřeba jistoty a řádu
- Potřeba autority (nechuť k nejistotě, potřeba být veden a někdy i tendence zbavit se odpovědnosti za svá rozhodnutí. Někdy paradoxní únik od autority rodičů k ještě přísnější autoritě vůdce sekty)
- Potřeba akceptace a sociálního zakotvení
- Potřeba seberealizace (souvisí s pocitem privilegovanosti, který poskytuje členství v náboženské skupině)
- Potřeba intenzivního a autentického prožitku (zejm. u mladých lidí)
- Projev protestu a úniku ze světa (i zvědavost, experimentování)
- Reakce na životní zátěž
- Psychická dispozice (zvýšená citlivost, emoční labilita, introverze, introspektivní zaměření apod.)

PŮSOBENÍ NA JEDINCE - PROŽÍVÁNÍ

- pocit uchvácení
- apelace více na city, než na rozum

PŮSOBENÍ NA JEDINCE - MYŠLENÍ

- podřízeno víře
- tendence ke specifické atribuci - tj. přisuzování určitého významu různým událostem (zde např. výklad veškerého dění vůlí Boží)
- magické myšlení (tendence cokoli interpretovat na základě víry v nereálné možnosti (např. že je možné materiální svět ovlivnit pomocí síly myšlenky, nebo vůle)
- ovlivněno emocemi
- náboženská pravda může mít charakter zjevení
- neustálé opakování doktríny sekty
- může vést až ke změnám vědomí k transu (motlitby, rituály, monotónní projev, rytmický pohyb apod.)
- závazná pravidla uvažování o hodnocení čehokoli
- ztráta schopnosti samostatně uvažovat
- specifické změny v oblasti užívaného jazyka (kognitivní manipulace; vlastní jazyk a symbolický systém)

PŮSOBENÍ NA JEDINCE - CHOVÁNÍ

- normy chování jsou součástí jakéhokoli náboženského učení
- přísné normy a striktnost řádu
- omezení svobody jedince
- vytvoření návyku (posiluje pocit, že to člověk všechno dělá dobrovolně)
- MISIJNÍ AKTIVITA (zakotvena v normách)
- ovlivnitelnost a závislost chování na učení sekty je často tak silná, že členové některých skupin jednají proti běžným morálním i právním normám (např. rituální prostituce, hromadná sebevražda apod.

PŮSOBENÍ NA JEDINCE - SEBEPOJETÍ

- konverze je velmi důležitým mezníkem ve vývoji sebepojetí
- specifický způsob uvažování - změna identity (převládá oddanost, loajalita, preference skupinových zájmů)
- eliminace individuálních typických rysů
- významná bývá potřeba čistoty - oproštění se ode všeho, co brání duchovnímu rozvoji (např. požadavek celibátu, omezení jídla, důraz na fyzickou práci)

VZNIK ZÁVISLOSTI NA NÁBOŽENSKÉ SKUPINĚ

1 FÁZE: úvodní kontakt a vzbuzení zájmu

- důležité určité psychické vyladění (např. v situaci, kdy řešíme problémy, saturace potřeby, nebo v důsledků pocitu nejistoty, méněcennosti, vztahových potíží, neúspěchu, hledání přijatelného smyslu života apod.
- osobní kontakt se členy působí silněji než jiná forma seznámení s jejich učním
- při prvním setkání působí "misionáři" velmi příjemně, upřímně, zdají se být šťastní a vyrovnaní
- po prvním kontaktu začíná proces systematického zpracování potenciálních zájemců - psychická manipulace
- v této fázi pracuje sekta s pozitivními emocemi (které redukuje pozornost

VZNIK ZÁVISLOSTI NA NÁBOŽENSKÉ SKUPINĚ

2 FÁZE: lákání

- přesvědčování zaměřeno zejména na emoce, na víru, racionalizující argumenty pouze jako podpora
- aktivace pozitivního citového prožitku
- posilování negativních emocí ve vztahu k okolí (zdůrazňování konfliktů, problémů, které jedinec na této úrovni prožíval)
- náboženská konverze - radikální změna životní orientace
- typické euforické stavy se zvýšenou aktivizací
- (zahrnuje často opuštění přátel, rodiny, i dřívějších zájmů)

VZNIK ZÁVISLOSTI NA NÁBOŽENSKÉ SKUPINĚ

3 FÁZE: adaptace na život v náboženské skupině

- ritualizovaný počátek nového života (často odmítnutí všeho co bylo dřív)
- konverze dává novou identitu
- vyžaduje se bezvýhradní přijetí učení a osobnosti vůdce
- (členové jsou často záměrně dezorientováni - izolace od zázemí, nové a neznámé prostředí, narušení životního stereotypu, nedostatek spánku, změna jídla, příp. hladovění, veškerý čas je organizován
- masivní zahlcení jednostranným informacemi
- Vytváření strachu - posilují pocit obecného ohrožení

VZNIK ZÁVISLOSTI NA NÁBOŽENSKÉ SKUPINĚ

4 FÁZE: vznik závislosti na náboženské skupině

- identifikace s duchovním učením
- skupinová identita
- ztráta samostatného uvažování
misijní činnost - získávání nových členů (např. Svědci Jehovové -
pokud se jim to nedaří - bývají odsuzováni a trestáni)

5 FÁZE: pochybnosti a rozhodování o odchodu

VZNIK ZÁVISLOSTI NA NÁBOŽENSKÉ SKUPINĚ

6 FÁZE: odchod ze skupiny

- často přetrvávají psychické problémy, deprese, poruchy emočního prožívání, neodůvodněný strach a úzkost
- potřeba víry někdy přetrvává i po opuštění sekty
- potíže v sociálním kontaktu

VLIV SEKTY NA DĚTI

- různá míra ovlivnění regulace plodnosti,
- v některých skupinách - rodičovská práva minimalizována - kolektivní výchova
- někde dokonce rodiče děti pod vlivem sekty týrají

SEKTY V ČR – dělení, příklady

- Sekty a hnutí založené na principu náboženství
 - Sekty a hnutí založené na principu křesťanství (Svědci Jehovovi, Mormoni, Moonisté, Scientologická církev aj.)
 - Sekty a hnutí založené na principu hinduismu (Hare Kršna, Sahaja Joga, Sri Chinmoy)
 - Sekty a hnutí založené na principu buddhismu (diamantová cesta)
 - Sekty a hnutí založené na principu islámu
- Sekty a hnutí nezaložené na principu náboženství
 - Satanismus (náboženský, psychologizující, kulturní)
 - Náboženský – protest proti křesťanství, černé mše, obětní rituály, magie
 - Psychologizující/Filozofizující – nevěří v satana jako duchovní bytost; především protest proti křesťanské morálce – pokrytectví; víra v člověka, každý člověk je sám sobě bohem (egoteismus), satan = symbol volnosti, přirozenosti; člověk, není spoutaný žádnými omezeními, pokud výslovně neškodí, je mu vše dovoleno; velký důraz je kladen na přírodu
 - Kulturní – kultura neuznávající tradiční hodnoty krásy, dobra, života atp. (témata hnusu, krve, smrti, masakrů atp.)
 - New Age